

Msgr. Anton Smerkolj

KATEKUMENAT*

Koncilski dokumenti govore na mnogim mjestima o katekumenatu. Na četvrtom (posljednjem) zasjedanju koncila biskupima je izričito određeno: »Neka uznastoje i oko toga da se ponovno uvede ili učini prikladnijim poučavanje odraslih katekumena« (CD 14,3). 6. siječnja izašao je *Ordo initiationis christianae adultorum* (Red pristupa odraslih u kršćanstvo), koji donosi upute o tome kako treba urediti tu pouku katekumena. Sigurno je već sada vrijeme da Crkva u Jugoslaviji započne ozbiljno razmišljati o katekumenatu.

U prvom dijelu referata prenijet ću nekoliko iskustava iz Francuske s obzirom na katekumenat, jer zapravo moramo zahvaliti Francuzima što smo dobili novi *Red pristupa*. Zato su njihova iskustva prilično važna. U drugom dijelu donekle je skicirano stanje pouke katekumena u Sloveniji. U trećem dijelu iznosim zadatke za koje se čini da se ovog časa nalaze pred nama, tj. što bi trebalo postići i što ovog časa možemo učiniti.

1. Francuska iskustva u katekumenatu

Francuzi su imali pred deset godina četiri do pet tisuća katekumena godišnje. Nije nam poznato poklapa li se ta brojka s brojem odraslih krizmanika. Ako bi se te brojke poklapale, onda bi to bio znak da je kod nas problem katekumenata mnogo teži nego što je tada bio u Francuskoj. Ako u Sloveniji ima godišnje 800 katekumena, onda Francuzi imaju šest puta više katekumena, ali Francuza ima trideset puta više nego Slovenaca!

Francuzi su odmah poslije II. svjetskog rata počeli sistematski raditi na katekumenatu. Kod njih također nije prije toga rata bilo odraslih krštenika i problem se pojavio tek poslije rata.

* Referat je održan na proljetnom zasjedanju Biskupske konferencije.

God. 1947. je poznati Rétif na kongresu o evangelizaciji ustanovio da njihove župe nemaju snage i da kržljaju. Ne posjeduju privlačnu moć da bi privukle one koji se nalaze na putu traženja. Novi obraćenici također u župama ništa ne dobivaju jer župe ne odgovaraju potrebama obraćenika. To bi mogle postići samo župe koje su uistinu misionarske.

God. 1956. ustanovio je isti Rétif: Danas se nalazimo u potpunoj zbrci. Liturgiju vršimo s ljudima koji su katehizirani, ali nisu evangelizirani. Dijelimo sakramente ljudima koje nismo uveli u primanje sakramenata. Primamo u Crkvu djecu koja su odmah nakon toga izložena utjecaju poganske ili raskršćanjene okolice. Više puta primamo u župu i odrasle kršćane a da se pri tom ne pobrinemo za to da ih zajednica uistinu primi. Naše naviještanje dopire do ljudi koji su većinom na katekumenskom stupnju, a sadržajno naviještamo tako kao da su oni koji nas slušaju već obraćeni.

Godine 1956. Francuzi su došli već tako daleko da su pri Centralnom nacionalnom katehetskom uredu ustanovili još posebnu komisiju za katekumene. Na čelu joj je bio isti Coudreau koji je vodio centralni katehetski ured. Te su godine ustanovili da 80% onih koji su odrasli bili kršteni prestaje s vjerskom praksom. Znači da pri krštenju nije bilo pravog obraćenja.

Godine 1968. održani su u Parizu Prvi evropski studijski dani o katekumenatu. Tu su ustanovili da se u 12 godina, otkako su se počeli ozbiljno baviti katekumenima, stanje temeljito promijenilo. Ako je 1956. ustrajalo samo 20% odraslih krštenih, godine 1968. bilo je već 80% onih koji su ustrajali. Uvidjeli su da su bili u pravu kad su počeli tako naglašavati kumove da su svu evangelizaciju prikazali kao nešto što proizlazi iz samoga života ljudi i njihovih najdubljih težnji, a ne kao neka više ili manje obrađena doktrina, koja stvara utisak da je to nešto što se izvana nameće. Očitovalo se također da su bili u pravu onda kad su veoma naglašavali katekumensku liturgiju. Ustanovili su kako je rad s katekumenima otkrio slabe točke pastoralnog rada prošlih godina. S jedne strane pokazalo se kako je bilo pogrešno što su redom krstili djecu nevjernih roditelja, a s druge strane također i to kako nije valjalo što su pripuštali crkvenom vjenčanju nevjerne, premda krštene zaručnike. Pokazalo se da mnoge župe nastavljaju pastoralnom praksom koja je bila dobra u prošlom stoljeću, a nemaju više snage da bi u svoju sredinu upile katekumene. Ti novi kršćani osjećaju životnu potrebu da žive svoju vjeru u malim zajednicama, koje im pomažu u procesu obraćenja.

Nakon svih tih iskustava od više desetljeća razumljivo je što su baš Francuzi najviše sudjelovali u sastavljanju novog obrednika za katekumene. Pariška biskupija je već 1968. izdala *ad expérimentant* poseban obrednik za krštenje odraslih. Pred pet godina sa zanimanjem sam i s korišću studirao Laurentinovu i Dujarierovu knjigu o katekumenatu. Izašla je gotovo godinu dana ranije. Kad sam u njoj stigao do mjesta gdje se govori o raznim stupnjevima, ostavio sam je s mišlju: »Nije

to za nas, to je za misije.« Dvije godine kasnije, 6. siječnja 1972., Sveti zbor za bogoštovlje izdao je *Ordo initiationis christianae adultorum*. Iznenađen, otkrio sam da je taj novi »Red« uzakonio gotovo sve što su ona dva Francuza predlagala. Bio bih još uvijek pripravan vjerovati da je novi »Red« namijenjen misijskim zemljama, a ne nama. Pažljivim čitanjem morao sam ipak uvidjeti da je namijenjen cijeloj Crkvi, jer odlučno određuje da ga pojedine biskupske konferencije moraju prilagoditi i dovesti u sklad s djelovanjem Crkve, župa i misijskih krajeva, a naređuje i dušobrižnicima da za svoje prilike pronađu prikladan oblik. Meni su se osobito stupnjevi i liturgijski obredi činili za nas neupotrebljivi. Nisam poznavao čitav razvoj i sva ona otkrića do kojih su došli oni koji su se bavili uvođenjem odraslih u kršćanstvo.

2. *Katekumenat u Sloveniji*

Predratna Slovenija nije poznavala problem odraslih nekrštenih. Ratno razdoblje, i osobito poratno, doveli su do toga da mnogi nisu svoju djecu dali krstiti. Pa ako su ih i dali krstiti, nisu se pobrinuli da prime vjersku izobrazbu i prime ostale sakramente. Poslije 1960. i osobito poslije 1965. godine, došli su ti nekršteni i nepotvrđeni u dob kada su se počeli vjenčavati. Ako su dobili partnera koji je sam ili su njegovi roditelji zahtijevala crkveno vjenčanje, nastao je problem krštenja odraslog ili, još češće, problem prve pričesti i sv. potvrde za odraslu osobu.

Na pripravu nisu dolazili samo kandidati za sklapanje braka. Mnogo puta došli su i mladi ljudi koji su tražili istinu. Našli su se i takvi koji su istinu našli već prije toga. Izrazili su želju da prime krštenje ili, ukoliko su već bili kršteni, da se pripreme za druge sakramente uvođenja.

U tim je primjerima Crkva kod nas postupala na različite načine.

Većinom se, osobito u početku, radilo tako da bi im se u ruke dala kakva knjiga i da bi se postavio zahtjev da kandidat iz nje nauči određene dijelove. Vjera u Isusa Krista i otkupljenje nije bila glavno pitanje. Najčešće se pretpostavljala. Mnogi svećenici su se s takvim pojedincima mnogo trudili i još se trude, i za njih je to svakako velik teret. Ljudi, naime, dolaze s takvim željama većinom u župama koje se nalaze u gradovima i u industrijskim središtima, gdje su svećenici ionako veoma zaposleni. Taj su teret sa sviješću: »Jao meni ako ne budem navješćivao Evandjelje!« rado preuzimali na sebe. Ipak im je volju za taj rad često oduzimala činjenica što su rezultati bili vrlo mršavi, tj. otuda je izašlo malo pravog života po vjeri. Možda su mnogi svećenici baš zato taj rad sebi tako olakšali, videći one mršave plodove, što su kandidatima rekli da se mogu crkveno vjenčati ako i ne prime sakramenta uvođenja ili tako da su im na raspolaganje stavili malo sati, a zatim su ih poslali na sv. potvrdu.

Kod mnogih takvih kandidata znanje je često vrlo skromno (u tom pogledu poznate su mi detaljnije prilike u ljubljanskoj biskupiji). Biskupi se tuže da neki ne znaju ni Očenaš izmoliti. Znamo, doduše, da znanje nije najvažnija stvar. Ali vjerojatno možemo pretpostaviti da, ako ne znaju Očenaš, nisu primili niti vjere u Isusa Krista, koji nam je donio vijest i novost o Ocu.

Svećenici u nekim župama po gradovima i industrijskim središtima koji su imali više takvih primjera započeli su s tečajevima za katekumene. U Sloveniji su takvi tečajevi bili u Ljubljani, u Kranju, Kopru i u Zagorju. U Ljubljani su se svećenici iz svih gradskih župa dogovorili i počeli ih slati u katedralu, gdje smo dosad imali već 16 takvih tečajeva, većinom po dva godišnje, a dva puta i po tri. U posljednje dvije godine, kad nastojimo provesti upute »Reda pristupa odraslih u kršćanstvo« imamo samo jedan tečaj godišnje, ali se zato održavaju još dva tečaja u drugim župama. U svakom tečaju sudjelovalo je 15–25 mladića i djevojaka. Opadanje broja bilo je oko 25%. U posljednje vrijeme, kada tečaj traje od listopada do Duhova slijedeće godine, to je opadanje broja veće. Kada uvide da ih čeka mnogo pripremanja, odlaze. Ali imamo i ugodnih iskustava: vidimo, na primjer, kako oni koji ustraju zaista primaju kršćanstvo i u većini slučajeva ostaju kršćani.

Najveći problem bio nam je cijelo vrijeme onaj isti koji su osjećali i u Francuskoj: kako se pobrinuti da oni koji će odrasli pristupiti — ustraju. Svećenici se mnogo trude da bi s njima sačuvali vezu. U katedrali u Ljubljani već im tri godine svakog tjedna šaljemo župski list, u kojem se nalazi posebna stranica namijenjena katekumenima. Mješovito se, također, doduše u skromnijem broju, skupljaju na posebnim susretima.

Naši međubiskupijski organi također su se zanimali za pitanja katekumena. Međubiskupijski katehetski savjet je za poučavanje odraslih u vjeri izdao knjigu *Pot k veri* (Put k vjeri). U toj knjizi nastoji se kroz 25 lekcija razložiti cijeli kršćanski nauk. Taj priručnik uz tzv. *Malo Sv. pismo* upotrebljavamo na našim tečajevima kao udžbenik.

Osim toga, u Sloveniji nastojao se pitanjem katekumenata temeljitije pozabaviti Međubiskupijski pastoralni savjet, osobito otkako je izišao novi »Red«.

Sjednica MPS-a u siječnju 1973. došla je do zaključka da valja pripaziti na konačno izdavanje novog »Reda pristupa odraslih«. Tražila je da se najprije izda studijsko izdanje, na koje bi svećenici mogli dodati svoje napomene. Osim toga, trebalo bi pripremiti sva prilagođavanja, koja predviđa »Red« u IV. poglavlju prethodnih uputa. Treba uzeti u obzir naše osobite prilike, kad se zna da se ne nalazimo u misijskoj zemlji, a niti na Zapadu. Upozorila je da treba mudro i razborito izvesti prijelaz iz dosadašnje prilično laksne priprave odraslih na način kako ga predviđa novi »Red«. Ustanovili smo da većina onih koji kod nas mole za krštenje ili traže sv. potvrdu (možda 65%) dolaze s moti-

vom koji »Red« smatra nepravilnim, naime da bi se mogli bez poteškoća crkveno vjenčati. Također je utvrđeno da priprava često traje samo mjesec dana, a katkad niti toliko. Molili smo biskupe da dadnu svećenicima, pa i vjernicima u posebnom pastirskom pismu u tom pogledu jasne upute. One bi morale biti takve da ne bi odvrćale od katekumenata, premda bi morale posve jasno reći i to da se ljudi mogu crkveno vjenčati i onda ako nisu bili kršteni i potvrđeni. Katekumenat bi morale veoma preporučiti.

Sjednica je jasno predvidjela da će ubuduće katekumerti i odrasli novokršteni biti rjeđi, no da zbog toga ipak neće biti šteta jer će oni koji budu kršteni uistinu biti kršćani. Nećemo, naime, više krstiti poslije nekoliko tjedana pouke radi vjenčanja, već tek onda kada bude uistinu vidljivo obraćenje i prava vjera. Sjednica je također upozorila da one koji su, doduše, već kršteni odviše ne dijelimo od katekumena, ako poslije krštenja nisu imali nikakve pouke, jer je činjenica da se od njih ničim ne dijele pa mora i za njih vrijediti ono što određuje »Red«.

Rad koji je Međubiskupijski pastoralni savjet započeo nije bio nastavljen. Za rad s katekumenima ustanovljena je i posebna komisija, ali ona je održala samo jednu sjednicu. Nacrt koji je ta komisija na svojoj sjednici pripremila bio je izveden samo utoliko što je »Red« bio preveden, što su nešto od onoga što je komisija predložila ordinarijima da objave u svojim okružnicama — ordinariji zaista i objavili i što je pastoralna revija *Cerkev v sedanjem svetu* posvetila poseban broj problemu katekumena.

3. Naše sadašnje zadaće

1. Najprije moramo reći da diskusiju o radu s katekumenima ne možemo voditi odijeljeno od ostale problematike naše gradske pastorizacije. Rad s katekumenima je u većini slučajeva osuđen na neuspjeh ako iza njega ne sk>ji živo zajedništvo. Tamo gdje se župa zbog geografskih i juridičkih okolnosti razvila u živu crkvu, punu malih zajednica, tamo će ona moći zaista misionarski utjecati. Budit će volju na obraćenje, podupirati i pratiti rad svećenika. Takva župa već odavna zna kako naviještanje Božje riječi i liturgija, koliko god su to velike stvari, ne zadovoljavaju bez života, a život se pokazuje samo u ljubavi. Nije mi ugodno ponavljati poznate stvari, no ipak moram reći kako je žalosno što je pravi *locus communis*: »Po tome će svi spoznati da ste moji učenici, ako budete imali ljubav međusobno« (Iv 13, 35) toliko puta u životu naših župa zaboravljen i zato uza sve čudesne liturgije i sjajno naviještanje i katehezu mnogi koji su »vani« ne mogu spoznati da je nešto lijepo i veliko biti član, udo Crkve.

2. U živim župskim zajednicama pastoralni radnici ne samo da nisu samo nemoćni promatrači i zapisničari raskršćavanja nego su uistinu

i misionari, okruženi laičkim suradnicima i njihovim obiteljima. Takav krug ljudi koji se sastoji od kršćana koji su to »iz odluke«, evanđeoski, ne sociološki kršćani, neprestano se širi. Oni dobro razumiju da je Crkva po svojoj biti misionarska i da je zato u normalnoj Crkvi katekumenat nešto nadasve normalno. Pastoralnim radnicima treba pravo prikazati kako je način rada koji predlaže novi »Red pristupa odraslih u kršćanstvo« pripremljen za naše vrijeme i za današnje župe. Taj »Red« je nastao iz prakse. Nisu ga sastavili neki stručnjaci koji bi bili bez veze sa stvarnošću. Inicijativa za nj došla je odozdo. To je bio pokus kako da se izađe u susret pastoralnim potrebama koje su se pokazale u francuskim gradovima.

Svećenici moraju shvatiti da samo ozbiljan katekumenat ima smisla. Naši svećenici moraju biti informirani o tome kako u svijetu čak i dobri kršćani osjećaju potrebu ozbiljnog katekumenata i da u nj ulaze, moraju znati da je Crkva na kraju trećeg stoljeća, kad je bila Crkva najozbiljnijeg katekumenata, bila puna unutrašnje snage i zbog te unutrašnje snage mogla je početkom 4. st. izaći iz katakombi i da se upravo toliko razvodnila koliko je popuštala u ozbiljnosti svoga katekumenata.

3. O tome treba razmišljati jer se lako može dogoditi da će Crkva kod nas izdati neke norme i pastoralne instrukcije koje pro'zlaže iz »Reda pristupa odraslih u kršćanstvo«, a neće se prije toga pobrinuti za promjenu mišljenja koju novi »Red« pretpostavlja. Kod nas imamo možda previše povjerenja u to da će se nešto promijeniti s novim tekstovima i novim zakonima. Prelazi svrhu ovoga referata da razglabamo o tome kako postići taj duh među pastoralnim radnicima. Bitna je misaonost »Reda pristupa« eros prema naviještanju, ono silno poštivanje prema Kristovim tajnama koje na svakoj stranici pokazuje novi »Red«.

4. Ako pastoralni radnici budu prožeti tom misaonošću, moći će s razumijevanjem prihvatiti, kad im biskupi budu ponavljali riječi koje navodi »Red« i toliko vremena pripremati katekumene da će moći dozreti »njihovo obraćenje i vjera« (čl. 98). Svećenici će razumjeti da je zadaća biskupa da »sami ili po svom delegatu vode brigu za odgovornu pouku katekumena, da je uređuju i potiču i da kandidate primaju k sakramentima« (čl. 44). Rado će prihvatiti i stupnjeve koje navodi novi »Red«, ako budu znali da ti stupnjevi nisu samo neka stvar koja je prikladna za misije i da je dobro promišljen i 15. član »Reda«, koji kaže da katekumeni mogu postati oni »u kojima već postoje prvi počeci duhovnog života i kršćanskog nauka... pa stoga i neki smisao i prvi osjećaj pokore i početna praksa zazivanja Boga i moljenja, te ujedno i prvo iskustvo o kršćanskom zajedništvu i duhu«. Ako budu svećenici imali tu formaciju, neće više pripuštati sakramentima »pristupa« one koji po svojoj dispoziciji ne bi mogli postati katekumeni. Ujedno neće niti sebi olakšavati posao rme što će ih tješiti da se mogu crkveno vjenčati iako nisu kršteni ili potvrđeni.

5. Treba promisliti kako ćemo izvršiti ono što »Red« kaže o onima koji su već bili kršteni, a nisu imali nikakve vjerske pouke. »Red« ima za njih *Suasiones pastorales*, pastoralne preporuke. Za njih također »zahtijeva«, premda najprije govori o preporukama, dulje vrijeme priprave, onako kao i za nekrštene. Prethodne upute vele da red koji vrijedi za nekrštene vrijedi i za njih. Ne naziva ih »katekumeni«, premda ih izjednačuje s ovima u tome što se i za njih traži dulje vrijeme priprave da bi mogla dozreti vjera koja im je u krštenju bila ulivena. Premda je među njima i nekrštenima velika razlika, ipak u pastoralnom smislu razlike gotovo nema. »Red« kaže da i za njih vrijedi to da je vrijeme priprave »duže razdoblje«. U tom razdoblju početne duhovne sklonosti postići će zrelost. Kateheza mora biti podijeljena na iste stupnjeve kao i kod nekrštenih (pretkatekumenat, katekumenat, vrijeme neposredne priprave i vrijeme produbljene kateheze). Posebice »Red« navodi da sudjeluju u svemu što je namijenjeno katekumenima od prve korizmene nedjelje dalje da bi se mogli dobrom ispovijedi pripremiti na primanje sakramenata.

6. Također treba raspravljati o tome kako ćemo izvesti potrebna prilagođenja za koja je kompetentna Biskupska konferencija, a o njima se govori u IV. pogl. »Reda«. Zasad smo još gotovo bez iskustva. Kad započnemo provoditi novi »Red«, morala bi posebna komisija skupljati iskustva i predlagati prilagođenje. Zato bi to trebalo pri izdavanju novoga »Reda« i napomenuti.

7. Zaključujem mišlju da put u sutrašnju evanđeosku Crkvu vodi samo preko ozbiljnog katekumenata. Mnogi naši vjernici žive još u prošlosti. Zlo bi bilo kad bi i pastoralni radnici na današnje probleme odgovarali jučerašnjim odgovorima. Crkva im je s novim »Redom« u ruke dala prikladno suvremeno sredstvo. Treba im pomoći da bi ga znali uzeti u ruke.

CATÉCHUMÉNAT

Résumé

Les documents du Concile parlent à maints passages du catéchuménat. Aussi est-il sorti »Ordo initiationis christianae adultorum« avec les instructions comment il faut arranger cet enseignement des catéchumènes adultes.

Il est, sans doute, déjà le temps, que l' Eglise de chez nous se met à envisager sérieusement un tel catéchuménat des adultes. L' auteur décrit d'abord les expériences faites en France, puis ce qu' on a essayé en Slovénie et enfin discute les possibilités et les tâches actuelles concernant la réception des adultes dans l'Eglise.